

Bruk av vanedannende legemidler i Norge 2005–2013

Rapport basert på data fra Reseptregisteret

Svetlana Skurtveit, Solveig Sakshaug, Vidar Hjellvik, Christian Berg, Marte Handal. Avdeling for legemiddelepidemiologi, Folkehelseinstituttet, P.b. 4404 Nydalen, 0403 Oslo

Oppsummering

Over 900 000 personer fikk i 2013 utlevert et legemiddel som kan være vanedannende. Vel en halv million fikk opioider, mens 350 000 fikk sovemidler og 300 000 angst-dempende legemidler. Mange bruker z-hypnotika for lenge og ulike vanedannende legemidler samtidig. Rapporten gir et faktagrunnlag for videre oppfølging av bruken av vanedannende legemidler.

Resultater

Mange bruker ulike vanedannende legemidler samtidig

- Samtidig bruk av benzodiazepiner og z-hypnotika var den hyppigste kombinasjonen. I 2013 fikk rundt 60 000 voksne denne kombinasjonen utlevert på samme dag.
- Opioider kombinert med z-hypnotika eller benzodiazepiner var nesten like hyppig. I 2013 fikk henholdsvis 55 000 og 50 000 pasienter disse kombinasjonene utlevert samme dag.
- Samtidig bruk av alle tre legemiddelgrupper ble observert hos 14 000 pasienter.

I veileder for bruk av vanedannende legemidler utarbeidet av Helsedirektoratet poengteres det at samtidig bruk av flere vanedannende legemidler bør unngås.

Mange bruker z-hypnotika for lenge

Én av fem som startet å bruke z-hypnotika i 2009, fortsatte å bruke slike i minst fire år. Én av ti fikk utlevert mer enn 100 DDD sist år i studieperioden. Ifølge godkjente retningslinjer, skal sovemidler brukes kortvarig.

Videre viser rapporten at:

- Bruken har totalt sett vært relativt stabil i perioden fra 2005 til 2013.
- Bruken er langt høyere hos kvinner enn hos menn.
- Det er store fylkesvise forskjeller i bruk.
- Bruken av sterke opioider har økt. Dette kan ha sammenheng med et øket fokus på optimal smertelindring hos pasienter med kroniske smerter.
- Bruken av benzodiazepiner som sovemidler er redusert, blant annet som følge av oppmerksomheten på negative effekter av disse legemidlene.

Bakgrunn

Rapporten «Bruk av vanedannende legemidler 2005–2013» er utarbeidet på oppdrag fra Helse- og omsorgsdepartementet.

Metode

Reseptregisteret inneholder komplett informasjon om alle legemidler som er utlevert etter resept fra apotek. Omfang av bruk av vanedannende legemidler i den voksne befolkningen, inkludert alders- og kjønnsforskjeller og fylkesvise forskjeller, er analysert med data fra dette registeret.

Antall individer fordelt på kjønn og aldersgrupper som i 2013 fikk utlevert flere typer vanedannende legemidler minst en gang på samme dag. Pasienter som fikk palliativ behandling er ekskludert

Kjønn, alder	Opioider + benzodiazepiner	Opioider + z-hypnotika	Benzodiazepiner + z-hypnotika	Ulike benzodiazepiner	Opioider + benzodiazepiner + z-hypnotika
Menn 18–39	2 373	1 704	2 524	1 292	413
Menn 40–64	9 368	8 983	8 983	2 756	2 223
Menn 65+	5 145	7 244	6 709	920	1 319
Kvinner 18–39	2 855	2 607	3 264	750	654
Kvinner 40–64	14 630	15 501	16 762	3 012	4 698
Kvinner 65+	14 295	18 606	20 707	2 411	4 547
Totalt	48 666	54 645	58 949	11 141	13 854

Vanedannende legemidlene som er studert i rapporten:

- **Opioider – smertestillende legemidler:**
  - **Svake opioider:** kodein/paracetamol (Paralgin forte®, Pinex forte®), tramadol (Nobligan®, Tramagetic®)
  - **Sterke opioider:** morfin (Dolcontin®), oksykodon (Oxycontin®, Oxynorm®), buprenorfin (Norspan®, Temgesic®), fentanyl (Durogesic®)
- **Benzodiazepiner, angstdempende:** Diazepam (Valium®, Stesolid®, Vival®), oksazepam (Sobril®)
- **Benzodiazepiner, sovemidler:** Nitrazepam (Mogadon®, Apodorm®), flunitrazepam (Flunipam®, Rohypnol®)
- **Z-hypnotika (sovemidler):** Zopiklon (Imovane®), zolpidem (Stilnoct®)
- **Legemidler mot ADHD:** Metylfenidat (Ritalin®, Concerta®, Equasym®), modafenil (Modiodal®)

Hele rapporten er tilgjengelig på Folkehelseinstituttets nettsider: <http://www.fhi.no/dokumenter/6f0bf0072f.pdf>